

prof.mr Nikola Latković, MFA
vanredni profesor
Fakultet vizuelnih umjetnosti

NEO kancelarija Crne Gore
Članovima HERE tima

**Predmet: Kratak izvještaj sa studijske posjete u Portugalu
u vezi sa dvojnim/spojenim postdiplomskim studijama**

Poštovana g-đo Drljević, drage kolege iz HERE tima,

Imao sam tu čast da prvih dana oktobra boravim u portugalskom gradu Coimbra, na istoimenom univerzitetu na seminaru organizovanom na temu "joint master degree" programa. U dva dana smo se upoznali sa nekoliko aspekata ovog fenomena u savremenom visokoškolskom obrazovnom prostoru. Seminar je bio organizovan na visokom nivou sa svake strane, a gostoprimstvo je bilo pravo domaćinsko. Učesnika na seminaru je bilo oko 30, koje su sačinjavali predstavnici evropskih država van EU, ako i zemalja Sjeverne Afrike, Bliskog istoka, Rusije, te Kavkaza i Centralne Azije.

Prvog dana smo saznali da se nalazimo na jednom od najstarijih univerziteta u Evropi, koji je osnovan 1290. godine, a od polovine XIV vijeka nije mijenjao lokaciju. Univerzitet u Koimbri je pod zaštitom Unesca, i to ne samo kao materijalna već i kao nematerijalna kulturna baština. Kao takav, odigrao je ključnu ulogu u stvaranju, razvitku i čuvanju portugalske nauke, umjetnosti, kulture. Saznali smo i to da je Coimbra upravo u geo-kulturnom središtu Portugalu u kome je nastao književni portugalski jezik.

Odmah u nastavku je bilo jasno zašto smo se upravo u Koimbru sjatili da nešto naučimo o spojenim postdiplomskim studijama. Naime, Portugal na nivou države ima strategiju internacionalizacije, koju ujedno i dotira. Na taj način, Portugal kroz visokoškolsko obrazovanje održava veze sa svojim bivšim kolonijama, obezbjeđuju im kombinovane studije u matičnoj zemlji i Portugalu, nakon čega dobijaju ili dvojne ili spojene diplome (u zavisnosti od program). Na tom terenu su "ispekli zanat" spojenih studija i proširili se i na neportugalske zemlje – najzanimljivije studije slučaja su bile sa Francuskom iz oblasti personalne psihologije i primijenjene ekologije. To su dokazi da se i bez engleskog jezika mogu uspostaviti međunarodne studije – student upisuje integralne 5-godišnje studije, od kojih prve dvije godine obavi u svojoj zemlji, usputu učeći jezik druge partnerske zemlje, do nivoa B2, sa čime nastavlja studije u toj drugoj zemlji (u ovom slučaju Portugal-Francuska). Na kraju drugog dana smo vidjeli i zanimljive programe spojenih studija u Jermeniji i Kazahstanu.

Sav prezentacioni materijal se može pogledati na ovoj adresi:

<https://supporthere.org/coimbra2018/page/documents-presentations-4>

Zaključci su vrlo lijepo sumirani u ovoj finalnoj prezentaciji:

https://supporthere.org/sites/default/files/h-davies_closing.pdf

Moji zaključci koje smatram iz ličnog i nacionalnog ugla najkorisnijim su sljedeći:

- Spojene studije su po pravilu rezultat pređašnje saradnje institucija na polju projektnih istraživanja, pri čemu joint degree programu obično prethodi dual degree program.
- Legislativa nije sasvim ujednačena ni na nivou članica EU (poznati su izuzeci među partnerima, koji su prevaziđeni posebnim regulativama konkretnog partnera)
- Spojene studije uvijek počivaju na volji, povjerenju, posvećenosti i fleksibilnosti partnera.
- S obzirom na prethodno, u procesu formiranja programa su važni ljudi koji će biti posvećeni rješavanju brojnih prije svega formalnih prepreka na putu ka programu.
- Takđe, u realizaciji su, vidjeli smo iz posebne prezentacije, veoma važan obučeni i posvećeni kadar u studentskim službama.
- Svaka od prikazanih studija slučaja je prikazalo da je faza team-buildinga nezaobilazna i zahtijeva specifično finansiranje
- Fondovima E+ se mogu razviti programi, ali su neodrživi bez jasnog biznis-plana. Prikazan je slučaj gdje je održivost postavljena na izuzetno visokim školarinama koje plaćaju studenti
- U slučaju da je nosilac programa HEI iz EU, onda nije potrebno da program bude akreditovan u svim državama učesnicama, već samo kod jedne od evropskih agencija, što je jedno od konkretnih unapređenja ovog procesa.
- Koliko god se precizno preispitaju, predvide i utvrde pravila i regulativa, u realizaciji uvijek dolazi do nepredviđenih situacija koje se rješavaju isključivo voljom i fleksibilnošću svih strana.
- Seminar je bio sjajno osmišljen, ali je bio presabijen. Sve se desilo u dva nepuna dana, a prostora za QA je bilo premalo poslije svake prezentacije.

Najviše vremena sam proveo sa predstavnicima iz Srbije i BiH sa kojima sam razmijenio korisne informacije u smislu mogućnosti regionalne saradnje. Složili smo se u zaključcima da u regionu bivše Jugoslavije ne postoje jezičke barijere koje su realno i najveći problem u prikazanim slučajevima. Poput Portugalaca koji odžavaju veze sa kolonijama putem jednog jezika, tako i jezički prostor bivše Jugoslavije omogućava nesmetan razvoj spojenih studija među komplementarnim institucijama. Složili smo se i u tome da i slovenački i makedonski jezik mogu biti potpuno razvnapravni zarad uspostavljanja mobilnosti, bez ikakve potrebe za tumačenjem, prevodjenjem i jezičkim treningom.

Konačno, pohađao sam seminar i kao inicijator razvoja kvalifikacije tzv. Land-art, što je svojevrsna dopuna nekadašnjih likovnih praksi iz 60-ih godina znanjem i vještinama iz oblasti prirodnih nauka, konkretno ekologije. U tom smislu mi se i u Koimbri potvrdilo da njegova realizacija je u direktnoj sprezi sa mehanizmima spojenih studija – student izučava “land art” na različitim “land”-ovima širom regiona i/ili Evrope, te samo tako ima smisla. U tom smislu, prenio sam uključenim kolegama na FVU pozitivne zaključke iz Koimbre.

Konačno, ne želeći da oduzimam dragocjeno vrijeme, pozivam vas da mi se lično obratite sa svim dodatnim pitanjima i dilemama.

Na raspolaganju,

Nikola Latković
067 381 574
nikola.latkovic@fvu.me

U Podgorici, 21. oktobra 2018.